

Tartalom

ELŐSZÓ	3
OTDK	
CSABAY ISTVÁN: Cesare Beccaria az utilitarizmus és a társadalmi szerződés metszéspontjában	7
ENESEY DIÁNA: A végesség meghaladásának lehetőségei Kierkegaard filozófiájában	23
KATONA ÁGNES: Lassan a testtel, avagy a személyek konstitúciós elméletének kritikája	37
ÓNYA BALÁZS: Lépések az igazság egy pluralista korrespondenciaelmélete felé	53
SCHMAL DÁVID FLÓRIÁN: Nietzschei útvonalak Michel Foucault gondolkodásában ..	69
KRITÉRIUM	
KATONA ÁGNES: Nem jó, de nem is tragikus – Filozófia a metaszkeptikus vita után	87
PÖNTÖR JENŐ: A szkepticizmus mint irracionalizmus: egy nem öncáfoló radikális szkepticizmus vázlata. Válasz Paár Tamásnak	103
ROSTA KOSZTASZ: A vita minimuma	111
DOMBROVSZKI ÁRON: Hol van Quine helye a modális logika történetében?	127
HÉTHELYI MÁTÉ: Miért legyünk robusztus etikai realisták?	135
ABSZTRAKTOK	143
SUMMARIES	147
SZERZŐINK	151

Előszó

Folyóiratunk korábban is örömmel biztosított lehetőséget arra, hogy az Országos Tudományos Diákköri Konferenciákon legkiválóbban teljesítő filozófia, illetve esztétika szakos hallgatók publikálhassák lapjainkon tanulmányaikat. Ehhez a hagyományunkhoz híven járunk el, amikor jelen, huszonnegyedik számunkban öt kítűnő írást közlünk a 2021. évi OTDK díjazottjainak tollából. Csabay István Cesare Beccaria büntetőelméletének utilitarista, illetve kontraktualista aspektusait világítja meg, kitérve az ellentmondásosnak tűnő koncepció Jeremy Bentham általi kritikájára is. Enesey Diána a kierkegaard-i filozófia ismert alakzataira, a „hit lovagjára”, valamint a „végtelen rezignáció lovagjára” koncentrálna: a végességhez és az örökkévalósághoz való viszonyukat, a végesség meghaladásának általuk megjelenített lehetőségeit vizsgálja. Katona Ágnes a személyek konstitúciós elméletének kritikájára vállalkozik: tanulmányában arra mutat rá, hogy a „személyek ontológiájának” (*personal ontology*) vizsgálódási körén belül újabban népszerűvé vált konstitúciós nézet jelenlegi formájában inkonzisztens állításokat tartalmaz. Ónya Balázs dolgozatában arra keresi a választ, hogy kidolgozható-e egy olyan pluralista igazságelmélet, amely az igazság fogalmát illetően ugyan monista, ugyanakkor érvényt tud szerezni annak az intuíciónak is, hogy a társadalmi valóságunkról tett állítások másképpen igazak, mint például az a kijelentés, hogy $5+7=12$. Végül Schmal Dávid Flórián a nietzschei kritikai attitűd működését vizsgálja Michel Foucault filozófiájában: Foucault Nietzsche-interpretációjából kiindulva amellet érvel, hogy a francia szerző gondolkodásának alapvető alakzatait tekintve is Nietzsche tanítványaként érthető meg.

Kritérium rovatunk ezúttal egy könyvkritikával kezdődik. Katona Ágnes ebben a cikkében azonban nem csupán bemutatja és értékeli *Az igazság pillanatai?* című kötetet, hanem egyúttal át is tekinti a filozófiai disszenzus által generált vitát. Ismerteti az erről szóló angolszász diskurzust, illetve azt a hazai eszmecserét, amely Tözsér János filozófiával szembeni szkepticizmusa nyomán bontakozott ki: ennek első megfogalmazása szerint a filozófusok közt fennálló széleskörű és mély véleménykülönbségek miatt fel kellene függesztenünk minden filozófiai vélekedésünket. Ehhez a vitához szól hozzá Pöntör Jenő a rovat második cikkében. Pöntör az *Elpis* 2019/1-es számában amellet érvelt, hogy bár számos kritikus a filozófiával szembeni szkepticizmust öncáfolónak tartja, ezt a csapdát a szkeptikus el tudja kerülni. Erre válaszként Paár Tamás azt hangsúlyozta a 2020/1-es számban, hogy a szkepticizmus az öncáfolást csak az önkényesség árán védheti csak ki. Pöntör mostani válaszában egy radikális és vállaltan irracionális, azaz a racionalitás szempontjait elutasító szkepticizmus mellett száll síkra. Pöntör cikkét egy újabb vitacikk követi, pontosabban egy „metavitacikk”. Rosta Kosztasz ugyanis Dombrovski Áron és Lovász Ádám a *Magyar Filozófiai Szemlé*ben lezajlott heves polémiájára

reflektálva fejt ki, hogy szerinte mi is a vitatkozás minimuma, és hogy ennek hiánya miért vezet a filozófiai közbeszéd hanyatlásához, kitérve a diszkurzív közösség ezzel kapcsolatos feladatára is. Ezt követi Dombrovski egy újabb könyvkritikája, amely Tuboly Ádám Quine-monográfiáját elemzi (*Advocatus Diaboli: Quine és a modális logika*). Számunk utolsó cikke egyben a Kritérion rovat első olyan darabja is, amely már egy idegennyelvű könyv kritikája: Héthelyi Máté David Enoch *Taking Morality Seriously* című könyve alapján ír arról, hogy végül is mennyiben sikerült a szerzőnek plauzibilissé tennie az erkölcsi realizmus álláspontját.

A szerkesztők

Absztraktok

Csabay István: Cesare Beccaria az utilitarizmus és a társadalmi szerződés metaspontjában

Cesare Beccaria 1764-ben kiadott, *A bűnökről és a büntetésekről* című értekezésének legfőbb törekvése a korabeli büntetőjogi rendszer megreformálásában állt. Beccaria jogfilozófiai műve a szerződéselméleti hagyományra támaszkodik, mindazonáltal elméletében az ideális igazságszolgáltatás legfőbb célja a *közhasznosság* előmozdítása. Az értékezés egy erőteljes konzekvencialista logika működteti, ami többek között a büntetések céljának meghatározásában is tetten érhető. A büntetések alapvető funkciója az elrettentés, a potenciális bűnök megelőzése. Művének haszonelvű elköteleződése végett Beccaria mély hatást gyakorolt Jeremy Bentham jogfilozófiai nézeteire, aminek köszönhetően a filozófiatörténet – a kontraktualista szempontokat számos alkalommal figyelmen kívül hagyva –, jellemzően utilitaristaként vagy protoutilitaristaként tartja számon. Dolgozatomban a műben szereplő, egymással összeegyeztethetetlennek látszó kontraktualista és utilitarista elemek vizsgálatára vállalkozom. Amellett érvelek, hogy noha Cesare Beccaria joggal tekinthető az utilitarizmus előfutárának, elméletében – a klasszikus utilitarizmustól eltérően – a büntetőjogi gyakorlatok hasznossági kritériumai nem kizárólagosak, s így számos esetben az igazságosság a hasznosság fölé rendelődik.

Kulcsszavak: Beccaria, társadalmi szerződés, utilitarizmus, közhasznosság, halálbüntetés

Enesey Diána: A végesség meghaladásának lehetőségei Kierkegaard filozófiájában

Írásom Kierkegaard időfogalmát az egyes ember sajátos időészlelése felől közelíti meg a rezignáció lovagjának és a hit lovagjának időérzékelését a középpontba helyezve. Gondolatmenetem kiindulási pontja, hogy a véges ember önnön végességének meghaladására törekszik. Ám a meghaladás mint cél maga után vonhatja az időbeliség és az örökkévalóság fogalmainak összemosódását. Ez történik az állandóság és az örökkévalóság fogalmaival is. E két fogalom elhatárolási lehetőségeit fürkészem, érintve a két lovag időiség- és örökkévalóság-felfogásának döntő kérdéseit. Az időfelfogás kialakulása során a benső mozgások döntő jelentőségűek. Céлом az, hogy megmutassam az egyes idősíkok végességmeghaladásban játszott szerepét, s ebből levezessem, miként lehet meghaladni a végességet.

Kulcsszavak: Kierkegaard, időfelfogás, meghaladás, végesség, végtelenség, örökkévalóság, állandóság

Katona Ágnes: Lassan a testtel, avagy a személyek konstitúciós elméletének kritikája

A kortárs analitikus metafizikában viszonylag új témának számít a személyek ontológiája, amely azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy nekünk, emberi lényeknek mi a metafizikai természetünk: milyen más dolgokkal tartozunk egy ontológiai kategóriába és mik a fennmaradásunk feltételei. Dolgozatomban a személyes ontológiában igen népszerűnek számító állásponttal, a személyek konstitúciós nézetével foglalkozom. Célom megmutatni, hogy népszerűsége ellenére a konstitúciós nézet igen gyenge lábakon áll, mert egyrészt ellentmondásos, másrészt nehezen hihető állítások következnek belőle. A személyek konstitúciós nézete azt állítja, hogy mi, emberek a személyek ontológiai kategóriájába tartozunk, és minket a testünk konstituál. A személyek olyan létezők, amelyek esszenciálisan rendelkeznek bizonyos mentális tulajdonságokkal, ezért időbeli fennmaradásuk mentális tulajdonságaikhoz kötött. Mivel azonban a személyeket a testük konstituálja, ezért materiális létezők, akik fizikai részecskékből állnak, és nem képesek valamilyen őket konstituáló fizikai test nélkül létezni.

A tanulmányban először bemutatom a konstitúciós nézetet, majd a mellette szóló érv egy saját rekonstrukcióját adom. Ez alapján láthatóvá válik, hogy az elmélet kritikusi mely premisszákat hamissága mellett tudnak érvelni, illetve hogy mely állítások együttese hozza létre az általam részletesen tárgyalt túl sok elme problémáját. Végül amellet érvelek, hogy a túl sok elme problémája nem csak, hogy kontraintuitív következményekkel jár, de rámutat egy, a konstitúciós nézeten belüli ellentmondásra is.

Kulcsszavak: személyek ontológiája, konstitúciós nézet, túl sok elme problémája

Ónya Balázs: Lépések az igazság egy pluralista korrespondenciaelmélete felé

Egyaránt igaznak tartjuk a következő kijelentéseket: „A víz nem más, mint dihidrogén-monoxid”, „Egy személy 18 éves korától számít nagykorúnak”. Ha arra keresünk választ, hogy minek köszönhetően igazak ezek a kijelentések, akkor – az igazság korrespondenciaelmélete szerint – tényekre kell hivatkoznunk. Miközben az első kijelentés esetében egy objektív természeti tényről tartunk igazságalkotónak, a második kijelentés esetében egy nehezen meghatározható ontológiai státusszal bíró társadalmi tényre kellene hivatkoznunk, ugyanis a nagykorúság nem egy, a természetben megtalálható tulajdonság, hanem emberek egy csoportja által definiált és elfogadott szabály következménye. Azonban a társadalmi tényeket, ha vannak egyáltalán, olyan kulturálisan eltérő ember alkotta konstrukciónak tartjuk, amelyek – legalábbis az igazság objektivitását biztosítani kívánó korrespondenciaelmélet szerint – nem tűnnek alkalmasnak arra, hogy a társadalmi

valóságot leíró kijelentéseink igazságalkotói legyenek. Tanulmányomban mégis mellett érvelek, hogy a korrespondenciaelmélet egy sajátos pluralista változata alkalmas lehet arra, hogy számot adjunk a társadalmi valóságunkról tett kijelentések igazságértékéről.

Kulcsszavak: korrespondenciaelmélet, alethikus pluralizmus, társadalmi entitások, fajták metafizikája

Schmal Dávid Flórián: Nietzschei útvonalak Michel Foucault gondolkodásában

Írásom központi kérdése arra vonatkozik, hogy hogyan lehetséges egy olyan kritikai attitűd, amely nem egy fix pozícióból bírálja a jelenségeket, hanem épp az ilyen bizonyosnak, eredendőnek vélt alapok megrendítésére irányul. Azt vizsgálom, hogy egy ilyen típusú gondolkodásmód nietzschei gyökerei hogyan jelennek meg Michel Foucault filozófiájában. Ehhez az utóbbi szerző (1) *Nietzsche, a genealógia, és a történelem* című szövegét, valamint (2) a hatalommal kapcsolatos gondolatait elemzem. Véleményem szerint a két szerzőt az általuk vizsgált egyes témák vagy az interpretációs kérdések előtt elsősorban a gondolkodásról való gondolkodás köti össze. Ha nincs egységes, külső kritikai nézőpont, akkor a gondolkodás is része annak a közegnek, amelyet az elgondolni igyekszik. Így a problémákat nem rögzített, időtlen fogalmi apparátusok mentén kell megragadni, hanem dinamikájukban, lezáratlanságukban, történeti keletkezésükben.

Kulcsszavak: Nietzsche, Foucault, genealógia, kritika, történelem, hatalom, metafizika, eredet, származás

Summaries

István Csabay: Cesare Beccaria at the Intersection of Utilitarianism and the Social Contract Theory

The main purpose of Cesare Beccaria's treatise *On Crimes and Punishments*, published in 1764, was to reform the penal system of the time. Beccaria's legal philosophy is based on the social contract tradition, however his theory focuses on the promotion of *common utility* as the main goal of ideal jurisprudence. The treatise is driven by a strong consequentialist logic which can be seen, among others, in the definition of the purpose of punishment. The basic function of punishment is to deter and prevent potential crimes. Because of the utilitarian commitments of his work, Beccaria deeply influenced Jeremy Bentham's views on the philosophy of law, and as a result, the history of philosophy – while often ignoring the contractarian aspects of his treatise –, typically regarded him as a utilitarian or proto-utilitarian. In this paper, I will examine the seemingly incompatible contractarian and utilitarian elements that can be found in his work. I argue that, although Cesare Beccaria can rightly be considered as a forerunner of utilitarianism, the utilitarian criteria of criminal law practices – unlike in Classical Utilitarianism – in his theory are not exclusive, and thus in many cases, justice takes precedence over utility.

Keywords: Beccaria, social contract theory, utilitarianism, common utility, death penalty

Diana Enesey: The Possibilities of Transcending Finitude in Kierkegaard's Philosophy

My paper approaches Kierkegaard's concept of time from the perspective of the individual's time perception by focusing on the way in which the knight of infinite resignation and the knight of faith perceive time. The basis of this paper is that the individual endeavours to transcend finitude. However, the aim of transcending finitude entails that the concepts of temporality and eternity merge into one another, as do the concepts of permanence and eternity. The purpose is to seek the possibilities of distinguishing these two concepts by including the deciding questions of the two knights' sense of temporality and eternity. Inner motions have immense importance in the notion of time, and my aim is to show the role of the past, the present, and the future from the perspective of transcending finitude. This analysis leads to the authentic way of this transcendence.

Keywords: Kierkegaard, time perception, transcending, finitude, infinity, eternity, permanence

Ágnes Katona: A Critique of the Constitution View of Persons

Personal ontology is a fairly new topic in analytic metaphysics that examines the metaphysical nature of us, human beings, which ontological category we belong to and what the conditions of our persistence are. In my paper, I deal with one of the popular views of personal ontology: the constitution view of persons. My aim is to show that contrary to its popularity, the constitution view stands on rather shaky grounds, because it is burdened by a contradiction and has untenable consequences. The constitution view of persons claims that we as human beings belong to the ontological category of persons, and we are constituted by our bodies. Persons are beings that have certain mental properties essentially, therefore their persistence is bound to mental properties. However, because persons are constituted by their bodies, they are material beings, which are composed of physical parts and not able to exist without a physical body that constitutes them.

In my paper, I present the constitution view and my own reconstruction of the argument for it. I clarify which premises can the opponent of the constitution view argue against, and which premises create the problem I cover most extensively, namely the too-many-minds problem. Finally, I argue that the too-many-minds problem not only leads to counterintuitive consequences but also reveals an inconsistency within the constitution view.

Keywords: personal ontology, constitution view, too-many-minds problem

Balázs Ónya: Steps Towards a Pluralist Correspondence Theory of Truth

We consider the following statements to be equally true: “Water is the same as dihydrogen monoxide”, “When a young person reaches the age of 18, (s)he is considered to be an adult”. If we are looking for an answer to the question of why these statements are true, then we have to refer to facts, at least according to the “good old” correspondence theory of truth. Whilst in the case of the first statement we posit a natural fact as a truthmaker, for the second statement, we must refer to a social fact, since adulthood is not a property found in nature but a consequence of a rule defined and accepted by a group of people. However, according to the correspondence theory, which tries to ensure the objectivity of truth, such social facts cannot be truthmakers of statements about our social reality, since these facts, if there are any at all, are generally regarded as culturally diverse human

constructs. In my paper I argue that a particular pluralist version of correspondence theory could give a satisfactory account of the truth-value of statements about our social reality.

Keywords: correspondence theory of truth, alethic pluralism, social entities, metaphysics of kinds

Dávid Flórián Schmal: Nietzschean Pathways in the Thought of Michel Foucault

The central issue of my paper concerns the possibility of a critical attitude which does not have any fixed position to judge phenomena but aims to overturn all supposedly certain and originary foundations. I examine the Nietzschean roots of such a way of thinking as it surfaces in the philosophy of Michel Foucault. For this, I analyse (1) Foucault's paper *Nietzsche, Genealogy, History*, and (2) his concept of power. In my opinion, the two authors are closely linked by their reflection on thinking itself long before questions of resemblance between their respective subjects, or those of interpretation arise. If there is no united external critical point of view, then thinking itself has to be a part of the very milieu it aims to conceive. Hence problems are not to be dealt with in fixed, timeless conceptual frameworks, but should be considered in terms of their dynamics, unfinished nature and historical genesis.

Keywords: Nietzsche, Foucault, genealogy, critics, history, power, metaphysics, origin, descent

Szerzőink

Csabay István, filozófia MA (PTE BTK)

Elérhetőség: csabaystvan@gmail.com

Dombrovski Áron, tudományos segédmunkatárs (MTA), doktorjelölt (ELTE BTK FDI)

Elérhetőség: dombrovski.aron@abtk.hu

Enesey Diána, filozófia MA (ELTE BTK)

Elérhetőség: endiana1998@gmail.com

Héthelyi Máté, szabad bölcsészet (ELTE BTK)

Elérhetőség: mhethelyi@gmail.com

Katona Ágnes, filozófia MA (ELTE BTK)

Elérhetőség: katona.nesi@gmail.com

Ónya Balázs, filozófia MA (PTE BTK)

Elérhetőség: onyabalazs@gmail.com

Pöntör Jenő, Ph.D., filozófus, óraadó (ELTE BTK)

Elérhetőség: gilszepe@gmail.com

MTMT: 10037759

Rosta Kosztasz, doktorjelölt (ELTE BTK FDI)

Elérhetőség: rosta.kosztasz@gmail.com

Schmal Dávid Flórián, filozófia MA (ELTE BTK)

Elérhetőség: schmal.david@gmail.com